

naročil: »Kadar bi rad češnje, kar k nam pridi, pa jih bova šla obirat. Takemu fantu, kot si ti, jih že zmerom rad dam!«

In — če verjamete ali ne verjamete — skozi tri tedne po tem je bil Tonček vsak dan pri Matevžetovih.

A. Čadež:

Dvakrat Lenčka.

Osebe:

Mati Helena Močnik.

Njen otrok Lenčka.

Pet otrok kot enojka, dvojka, trojka, četverka, petica.

S primerno izpremembo tudi za dečke.*

1. prizor.

Mati: Jojmene! Koliko mi dá ta otrok opraviti! Saj drugače bi se že še izhajalo: zaslužek imamo dober, zdrava sem in lahko delam. Toda ta otrok me skrbi noč in dan. Bilo bi komaj, da bi človek kar naprej stal s korabačem zraven nje, pa bi se še ne učila. Ni čudo, če ji pravijo v šoli, da je dvakrat Lenčka. Pa je res nekaj posebnega ta deklič: še igrati se ji z drugimi otroki ne zljubi. Ko bi bila lena tudi za jed, bi mislila, da je kaj bolna; toda doslej se v tem oziru še ne morem pritožiti. (Pogleda na uro.) Kje neki hodi danes? Saj je že pet proč. Drugi otroci so že prišli davno iz šole. Moram vendar pogledati, kje tiči? (Vstane in gre proti vratom. Čujejo se koraki.) Aha, zdaj prihaja.

Lenčka: . . . dan! (Govori počasi.)

Mati: Pa zopet pozno! Ali ne znaš lepše pozdraviti? Obesi obleko!

Lenčka (obesi prav počasi čepico in jopico na obešalnik.)

Mati: Kaj pa za jutri? Si dobila kakšno nalogo? Pokaži torbico!

Lenčka (odpre počasi torbico in potegne ven prazno tablico.)

Mati: Kaj? Nič niste pisali danes?

Lenčka (zanika z glavo.)

Mati: No, dve uri v šoli, pa da bi ne bile nič pisale? Seveda, učile se menda tudi niste nič! Kar sedele ste in pa dremale... Tebi bi bilo to pač všeč. (Išče po torbici; listič pade iz nje.) Aha, pisemce od gospodične učiteljice! (Bere.)

»Ljuba gospa Močnik!

Vaša hčerka zopet ni spisala naloge in v šoli je tudi ni marala pisati. Tako je pa že lena, da ga ji ni para. Prosim, kaznujte jo sami in poskrbite, da Vam ne bo delala sramote...«

To je pa že od sile! Sramota zate in za vso hišo! Ti nepridiprav ti! Kdaj bo že konec teh tožbâ? Ali ni žalostno, da nas zaradi tebe nosijo ljudje po zobeh? Pa še nekaj je tukaj-le zapisano: »Do jutri mora deklica spisati vso malo poštevanke.«

Vsedi se takoj in začni pisati! Za kazen danes ne dobiš nič pojuznika; za god tudi ničesar ne pričakuj! Tvoje lenobe ne bom podpirala z darili. — Vsedi se k mizi in spiši!

Lenčka (stoji ves čas mirno, brez čuta, kakor bi bila iz kamena.)

Mati: Le urno, urno! Tu imaš tablico. (Potisne tablico Lenčki v naročje.)

Lenčka (krampljá s prstom ob robu tablice.)

Mati: Zdaj imam pa že dosti tvoje trme. (Jo frčne s prstom po licih.) Takoj k mizi, če ne . . .

Lenčka (gré po polževo.)

Mati: Saj boš še zaspala med potjo! Ali naj pokličem postreščka, da ti bo pomagal noge predstavljati?

Lenčka (se vsede lenobno na stol.)

Mati: Glej, da pravilno in lepo izdeláš, kar je naročila gospodična učiteljica! Med tem grem še k sosedu, da bo prišla vrata zapret. Jaz moram potem na kolodvor očeta čakati. (Odide.)

Lenčka (zeha in gleda skozi okno:) Saj sem danes že dovolj pisala. Prsti me bole, ko sem držala črtalnik toliko časa v roki. Gospodična je pa tudi presitna; misli, da moram zmerom pisati. Danes nalogo, jutri zopet nalogo! Danes se moram tole na pamet naučiti; pa še tega ne pozabim, že dá zopet nekaj novega, naj se naučim na pamet, kakor da bi bilo to taka zabava. Saj nam otrokom tega ni treba! Sama naj piše, pa sama naj se uči. Mi otroci smo zato, da sedimo in da nas gospodična vodi na sprehod. To je še najlepše, kar imamo v šoli. (Zeha.) O, kako bi bilo prijetno, če bi ne bilo nič šole! Kdo neki si je to izmislil? . . . (Zeha in prime za črtalnik.) Čemu naj zdaj pišem naštevanko? Ali za učiteljico? Saj jo menda zná? Pa kako radovedna je v šoli! Zmerom kaj novega vpraša; pa navadno le kaj takega, česar jaz ne vem. Zakaj me ne vpraša, kaj jaz rada jem, pa kakšne igre in igrače imam rada! Pa me menda nalašč kaj drugega vpraša, da ne vem; potem moram pa še listek domov nesti. Meni se zdi, da prav nalašč tako dela? Zato pa tudi jaz prav nalašč ne bom pisala! (Zeha.) To bo spet rdeča jutri

in pa huda! Bo rekla: »Lenčka, Lenčka, lenoba je greh...« Samo, če mama pride, me bo pa spet na-tepla. Rajši spišem. (Zlomi črtalnik.) Tako! Res sem hotela pisati, zdaj pa ne morem!

Mati (vstopi:): Si že izgotovila?

Lenčka (zanika.):

Mati (strmi, gleda, vije roke:): Kaj, še nobene črtice!? O ti nadloga ti gnila!

Lenčka: Črtalnik je zlomljen.

Mati: Se je pa zopet sam zlomil, kajne? Ti in pa tvoj izgovor sta oba enaka. (Koniči črtalnik.) Tako! Zdaj pa brez obotavljanja! Jaz grem na kolodvor. Tam v omari je mleko, toda ne zate; ključ sem vzela s seboj. Kdor ne dela, naj tudi ne jé! Danes ne dobiš ničesar. Naj te pa post izučí, če te jaz ne morem.

Lenčka (na jok:): Mama, lačna!

Mati: Je že prav, le bodi lačna! Boš vsaj vedela, kdaj si me žalila. In da veš: jutri se mi spravi od doma, pa pojdi, kamor hočeš; jaz te ne maram več, če se ne poboljšaš. Le poišči si drugo mater. Dolgo časa sem ti prigovarjala izlepa. Zdaj je pa dosti tega. Kdor ne mara slušati, naj pa čuti.

Lenčka (joče:): Mama, lačna!

Mati (igre skozi vrata, pa pride še enkrat:): Le hitro piši, kmalu bo noč. Luči ne pustim prižigati. Ko spišes, opravi večerno molitev in se vlezí! (Gre.)

Lenčka (jokavo:): Lačna sem, zdaj moram pa še pisati, vse zaradi gospodične. Nič več ne pojdem v šolo. Očeta bom prosila, naj gremo kam proč, potem bo pa imela gospodična! (Joka.) Zdaj bo tema in strah! Malo moram vseeno pisati. (Vzame ploščico, ki pa ji zdrkne na tla.) Na, zdaj naj jo pa še pobiram, ko sem tako trudna! (Joka.) A, že vem. Nič se ne bom pripogibala; rajši se vsedem k tablici. (Vsede se na tla, na

pol ležé, in hoče pisati.) 1×1 je . . . . Oh, kako je to nerodno! Črtalnik je zanič. Moja mama pa tako nerada kaj kupi. Druge deklice imajo veliko lepše črtalnike. Zaviti so v zlat in srebrn papir, zato pa veliko lepše pišejo. Ne, tako ne morem. Kar na tole ležišče se spravim; saj se tam tudi lahko piše. (Gre na kanapé.) Enkrat ena je . . . . Koliko je pa 1×1 ? Čakaj no, se bom takoj spomnila. (Zeha.) To sta dve številki! Aha, 1×1 je dve. Tako! Zdaj pa naprej: 2×2 je . . . . Oh, zdaj pa ni več ne vidim in tako trudna sem. (Zaspj.)

(Temno. Lenčka smrči.)

2. prizor.

Zlata enojka (deklica z veliko zlato številko na hrbtu ali pa v roki:) Moram vendar pogledati, kaj dela ta mala lena učenka. (Stopi k ležišču.) Zazibljem jo v lepe sanje o samih enojkah. Gospodična me je že tolikokrat poklicala, uboga mati že toliko časa prosi ljubega Boga, da bi ji prinesel njen otrok same enojke domov! Zdaj sem pa tu. Upam, da bo zdaj deklica dobila veselje do učenja. (Pogleda na tablico.) Oho! Kaj pa je to? $1 \times 1 = 2!$ — — Tukaj pa ne morem ostati; moram takoj naprej. Kdor tako računi, ta pač ne more biti moj prijatelj. Grem rajši k pridnim otročičem v šentjakobsko šolo, pa k uršulinkam, pa na vadnico. Tam se pa kar trgajo zame.

(Zapoje:)

Nikár se ne huduj na mé —

enojka, dèkle, ni za té!

Naloge, ki so take-le,

me v dno srca bolé.

(Odide.)

(Po napevu »Spomladi vse se veseli, vsaka ptička žvr-goli . . .«)

3. prizor.

Srebrna dvojka (kakor prej enojka:) Če se enojka umakne, pridem pa jaz na njeno mesto. Ta-le deklica menda ni preveč pridna? Morda jo bo pa mikala srebrna svetloba mojega reda? Moram ji kaj lepega povedati. (Gre bliže in vidi tablico.) Ali prav vidim? $1 \times 1 = 2$. To me pa bode in draži! Zdaj sva pa že opravili! Srebrna dvojka bi izgubila takoj ves svoj lesk, če bi se dalje časa pečala s takim otrokom. Le urno odtod! Povsod dobim vsaj polovico otrok, ki mi bodo delali več časti in veselja, jaz pa jim bom dobrodošla tovarišica.

(Zapoje:)

Nikár se ne huduj na mé,
glej, dvojka, dèkle, ni za té!
Je pridnih deklic še nebroj —
poiščem jih takoj. (Odide.)

4. prizor.

Bela trojka: Jaz sem trojka. Kdo me ne pozna? Le vprašajte otroški svet! Moji prijateljčki in drobne prijateljice niso ravno najmodrejši, saj vsi ljudje itak ne morejo biti modri kakor Salomon. Ponosna sem pa, ko slišim tu in tam v šoli iz ust učiteljev in učiteljic táko-le pohvalo: »Pošteno zaslužena trojka je boljša kot nezaslužena enojka.« Zato sem pa danes tudi jaz prišla pod to-le streho. Rada bi to-le zapanè pregovorila, da bi se me oklenilo. (Stopi k ležišču.) A ni mogoče, ni mogoče! Kar pa tukaj-le vidim, mi skoraj zapira sapo. Ne, ne! Le ostani sama. Tako daleč se pa ne izpozabim, da bi skleपालa bratovščino s takimi prepeljuhi!

(Zapoje:)

Nikár se ne huduj na mé,
 če tudi trojka ni za té!
 Plačnica bodem slednji čas
 le dobri deci jaz. (Odide.)

5. prizor.

Črna četverka (vstopi nerodno:) Tako! Tukaj-le bo morda kaj zame? Učiteljica je nekoč pripovedovala, da je nad menoj zlomila že marsikatero šibo. Mislila je namreč, da nimam udnice, ampak, da me le lenoba tlači. Toda to, kar sem, ostanem: Če me kdo postavi na glavo ali pa na noge: jaz sem stolček. Stolček včasih čisto prav pride! Če pa prinesó moji prijateljčki v šoli take stolčke v šolskem naznanilu domov, je pa »direnđaj« v hiši. Pa jim je čisto prav!... Tako »seme«, ki me ima posebno rado, je tudi tukaj-le! Zato sem prišla sèm. (Lenčka jame jokati in vpiti.) Oho, nič se me ne boj! Saj sva prijateljici.

Lenčka: Mama, mama! Ta-le četverka me hoče tepsti...

Četverka: Le tiho! Pokaži najprej svojo nalogo! Pa saj je tukajle. Kaj? $1 \times 1 = 2$. (Se zasméje.) Tako neumna pa še jaz nisem in tudi nisem nikdar bila! Pa tako lena tudi nikdar nisem bila! Ne, ne, tako pa ne gre! Tebe pa že še ne maram za družbo. Moram poklicati na pomoč drugo tovarišico, ki zna bolje zdraviti tako nemarnost in neumnost.

(Zapoje:)

Nikár se ne huduj na mé,
 četverka tudi ni za té!
 Neumnost tvoja strašna je —
 z menoj ne meri se!

(Pri vratih zakliče:) Gospa petica, le noter! Krasna družba! (Odide.)

Rdeča petica (s tremi rdeče oblečenimi pritlikavci, ki se vležejo poleg nje:) Sem že tukaj! No, če mene kje kličejo, mora biti že sila. Saj drugače vse samo zabavlja čezme: gospodične učiteljice me ne marajo, otroci trepetajo pred menoj, o starših pa še ne govorim ne. Če me zagledajo v spričevalu, se jim vsuje iz ust ploha nemilih pozdravov: grda lenoba, ti prepeljuh ti! Mene ob tem seveda kuha jeza, da sem rdeča kakor takih-le otrok šolski zvezki, ki so podobni bojišču. Toda znam se maščevati, pa strašno maščevati: vsi otroci, deklice in dečki, ki me prinesó domov, morajo hoditi še eno leto v isti razred; drugi pa, ki gredo naprej, jim pa stržejo »hrenček« ter jim dajejo priimek »répete, répete«. (Enako palčki.) Pa kaj klepetam tako dolgo? Urno na delo! (Stopi k ležišču.)

Lenčka (vpije:) Ljuba gospa petica, prosim vas, nikarte mi kaj hudega narediti! Saj vas imam rada. (Zajoče.)

Petica: Pokaži mi tablico! (Pogleda.) Križ božji! S takimi pa nobenega usmiljenja! Kdor ne ve, koliko je 1×1 , temu pa še jaz ne morem prizanesti. (Udari z rokami, palčki poskočijo in vržejo čez Lenčko rjav prt z naslikano želvo in ga trdno privežejo. Lenčka ne govori drugega kakor zategnjen vzdih »ho« in »bom«.)

Petica (zapoje:)

Nikár se ne huduj na mé,
petica tudi ni za té!
Učenja bilo mar ti ni —
zdaj pa kot želva si!

Lenčka (dvigne roke in vzdihuje:) ho, ho, ho ...

Petica: Tako se zgodi vsakemu, ki je tako len, da še meni ne ustreže. Želva je znak lenobe, zato smo ti pripeli to žival, da vidiš, v kakšno družbo si zašla. Ker pa vidim, da tli v tebi še iskra poštenosti, in ker znaš prositi, ti prizanesem zaenkrat, da te huje ne kaznujem — samo, če mi nekaj obljubiš. Ali se boš odslej pridno učila? .

Lenčka: Bom, bom!

Petica: Lakedemonci so bili modri ljudje, pa so ustanovili posebno sodišče za take, ki so se vdajali lenobi. Kdor je bil obtožen lenobe, je bil najprej ostro grajan; če se ni poboljšal, je bil tepen; ako še to ni pomagalo, so ga izgnali iz dežele. Če bi se danes obnovile take postave, bi se tebi godilo slabo. Toda, kdor obljubi poboljšanje, je vreden usmiljenja. Ali boš, deklica, odslej pridno izdelovala naloge za gospodično?

Lenčka: Bom, bom!

Petica: Naj bo torej! Zaenkrat te bomo dali nazaj tvoji dobri mamici. Ako pa še prineseš kako petico domov, bomo zopet prišli, a takrat ti bomo drugače uro navili. Želve se pa ne boš iznebila, dokler ne pride mati domov.

Lenčka (hoče vstati, prosi z rokami in vzdihuje ...)

Petica (palčkom:) Pojdimo zdaj! Naše delo še ni končano. (Občinstvu:) Prosim, gospôda moja, če je kje še kaj takih otrók, da imajo radi želve, kar povejte! Pridemo takoj! (Zapoje kakor poprej. Lenčka vzdihuje. Mati pride, gre k ležišču, se začudi in zavzame ter zakliče: Lenčka!)

Lenčka (vzdihne in zastoka:) Ho, ho ...

Mati: Bog pomagaj! Kaj pa je s teboj? Ali sanjam, ali je res? Kdo je pa bil tukaj? Kaj se je zgodilo?

Lenčka: Ho, ho . . .

Mati: Meni se zdi, da ves svet že vé in govori o tvoji lenobi. Glej, ta-le žival se ti prav prilega. Kaj bo iz tebe, če boš taka? (Prime za vrvico in odveže prt.)

Lenčka (skoči kvišku, objame mater in zakliče:) **Mati,** mati! Zopet lahko govorim! Prej mi je pa kar sapo zaprlo, tako sem se bala!

Mati: Če te bo le ta kazen tudi izmodrila?

Lenčka: Oh mati, prav gotovo me bo izmodrila! Boste videli, da me bo gospodična učiteljica kmalu pohvalila. (Se oklene matere in skače okrog nje.)

Mati: Saj me boš še podrla! — To bo gledal oče, kakó bo vesel, ko pride domov in bo zvedel, da Lenčka ni več — lena, ampak pridna!

Albin Čebular:

Solnce budi.

Zlato solnce vstane
iz srebrne posteljice,
ki jo zibljejo kraljice:
Vesna, Zima in Jesen.

Kakor strélice z višave,
hitro črez goré in trate
pošlje žarke-škrate,
da preženejo zaspanček.

Prvi žarek-škrat priskače —
joj, pa v vodo pade . . .
Milo revček-malček plače,
da vzbudé se v gozdu ptice.

Drugi v sobo pricapljá.
Z dolgim pávovim peresom
Lidko ščegetá po nosku,
dokler se ne nasmehlja.

